

Tydliga könsskillnader i ungdomars utsatthet för våld

Också stora skillnader mellan olika studier

INGELA DANIELSSON, med dr, överläkare, institutionen för klinisk medicin, obstetrik och gynekologi, Umeå universitet ingela.danielsson@lvn.se
HELENA BLOM, specialistläkare, kvinnokliniken, Länssjukhuset Sundsvall–Härnösand
CARIN NILSES, med dr, mödravårdsöverläkare, primärvårdscentrum, Länssjukhuset

Sundsvall–Härnösand
ULF HÖGBERG, professor, institutionen för klinisk medicin, obstetrik och gynekologi; institutionen för folkhälsa, epidemiologi och folkhälsovetenskap, Umeå universitet
GUN HEIMER, professor, Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet

WHO har deklarerat att våld är en folkhälsofråga [1], och FN har fört fram vikten av att ungdomars utsatthet för våld speciellt uppmärksammas [2]. I Socialstyrelsens Folkhälsoberättelse 2009 ägnas för första gången ett kapitel åt våld, och man skriver att det kan ses som ett sätt att följa upp WHO:s uppmaning att fokusera på våld ur ett folkhälsoperspektiv [3]. I rapporten påpekas att ungdomar (16–24 år) och ensamstående kvinnor med barn är de grupper i samhället som oftast utsätts för våld. Trots detta är forskningen om våld mot ungdomar begränsad, både nationellt och internationellt, vad gäller förekomst men framför allt vad gäller riskfaktorer och samband mellan utsatthet för våld och psykisk och fysisk ohälsa.

I Sverige finns flera olika omfångsundersökningar gjorda. Statistiska centralbyrån har sedan 1978 gjort återkommande sk ULF-undersökningar (undersökningar av levnadsförhållanden), där fyra kortfattade frågor om våld och hot ingår (Tabell I) [4]. Brottsförebyggande rådet har sedan 2006 genomfört tre nationella trygghetsundersökningar (NTU) med syftet att göra årliga brottsoffer- och trygghetsundersökningar. Man använder fyra frågor om hot, trakasserier, misshandel och sexualbrott (Tabell I) [5]. Även Folkhälsoinstitutet har sedan 2004 årligen genomfört nationella folkhälsoundersökningar, och i dem har tre frågor om våld, hot och kränkningar ingått (Tabell I) [6].

Under våren 2007 genomförde vi en enkätstudie om ungdomars utsatthet för psykiskt, fysiskt och sexuellt våld, riktad till ungdomar som sökte på nio olika ungdomsmottagningar (UM) i landet [7], från Gällivare i norr till Malmö i söder, och till samtliga elever i Sundsvalls gymnasieskolor.

Målsättningen med den här artikeln är att förmedla en aktuell kunskapsöversikt om förekomsten av olika typer av våld mot ungdomar i Sverige, att jämföra förekomsten av våld mellan olika nationella undersökningar och även att ge några internationella utblickar. Vi kommer också att diskutera möjliga orsaker till de stora skillnaderna i förekomsten av våld mellan de olika studierna och hur utsatthet för våld kan påverka ungdomarna.

Ungdomsmottagnings- och gymnasiestudien (UM-studien)

På ungdomsmottagningarna besvarade 2 250 unga kvinnor och 920 unga män i åldern 15–23 år enkäten, vilket gav en

svarsfrekvens på 86 procent för kvinnorna och 88 procent för männen [7]. Av skolorna (15–23 år) svarade 1 658 (83 procent) unga kvinnor och 1 589 (77 procent) unga män. Bortfallet utgjordes huvudsakligen av dem som inte var i skolan då undersökningen genomfördes.

Frågorna om våld hämtades från The NorVold Abuse Questionnaire, som är framtagen och validerad av en nordisk forskargrupp (Fakta 1) [8, 9]. Frågorna är utförliga och specifika och tillåter en uppdelning i olika grader av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld. För varje fråga om våld uppmanades ungdomarna att besvara om de varit med om det före 15 års ålder, efter 15 års ålder och/eller under de senaste tolv månaderna. De som varit utsatta för våld under de senaste tolv månaderna fick även svara på frågan vem/vilka som utsatt dem för våld. På en visuell analog skala mellan 0 och 10, där 0 stod för »inte alls« och 10 för »väldigt mycket«, fick de också uppskatta hur mycket de för närvarande led av det som hänt dem. För att validera frågorna för den yngre åldersgruppen använde vi oss av två fokusgrupper med gymnasieungdomar i åldern 17–18 år [7].

Förekomst av våld i UM-studien

Vi har valt att redovisa förekomsten av våld under de senaste 12 månaderna från ungdomsmottagningsstudien (UM-studien) (Figur 1). De unga kvinnorna uppgav signifikant oftare än männen att de varit utsatta för psykiskt och sexuellt våld, medan de unga männen signifikant oftare varit utsatta för fysiskt våld. Under de senaste tolv månaderna hade 33 procent av kvinnorna utsatts för någon form av psykiskt våld och 14 procent för någon form av sexuellt våld, medan 27 procent av männen varit utsatta för fysiskt våld (Figur 1).

De ungdomar som varit utsatta för våld hade ofta varit utsatta för flera olika typer av våld (Figur 2). Förekomsten av våld under de tolv senaste månaderna skilde sig mycket lite eller inte alls mellan de ungdomar som besvarat enkäten på ungdomsmottagningen i Sundsvall och de som svarat på gymnasieskolorna i Sundsvall, förutom vad gäller det svåra psykiska och fysiska våldet, som var något vanligare bland de unga männen som sökte på ungdomsmottagningen.

De unga kvinnorna uppgav oftare att någon förälder, partner eller expartner utsatt dem för psykiskt och fysiskt våld,

■ sammanfattat

Ungdomar är den grupp i samhället som är mest utsatt för våld.

Den rapporterade förekomsten av våld skiljer sig betydligt mellan olika undersökningar.

Unga kvinnor utsätts oftare för psykiskt och sexuellt

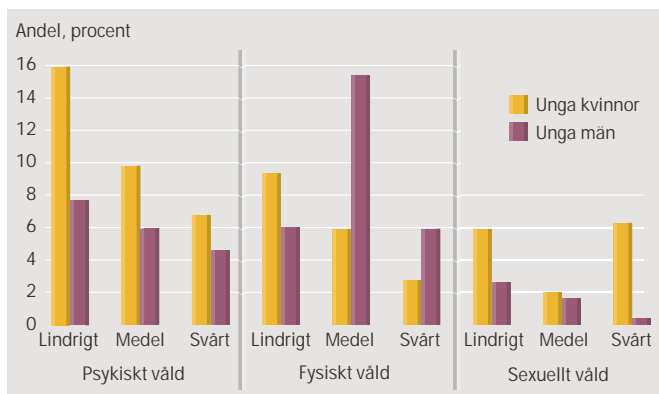
våld, medan unga män oftare blir utsatta för fysiskt våld.

De unga kvinnorna uppgav att de mår sämre av våldet än de unga männen.

Ungdomars utsatthet för våld kan vara en orsak till ökad psykisk ohälsa hos framför allt unga kvinnor.

TABELL I. Frågor om våld i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), Undersökningarna om levnadsförhållanden (ULF) och Folkhälsoinstituts folkhälsoenkät (FHI).

Undersökning	Typ av våld	Fråga
NTU	Hot	Blev du under förra året (2006) hotad på ett sådant sätt, att du blev rädd?
	Trakasserier	Trakasserier kan vara att vid upprepade tillfällen t ex bli förföljd eller få oönskade besök, telefonsamtal, meddelande eller liknande. Blev du trakasserad vid flera tillfällen under förra året?
	Misshandel	Slog, sparkade eller utsatte någon dig för någon annan typ av fysiskt våld, så att du skadades eller så att det gjorde ont under förra året (2006)?
	Sexualbrott	Tvingade, angrep eller ofredade någon dig sexuellt under förra året (2006)? Det kan gälla både allvarliga och mindre allvarliga händelser, t ex hemma, på jobbet, i skolan eller på någon allmän plats.
ULF	Våld 1	Har du själv under de senaste tolv månaderna varit utsatt för våld som ledde till sådana skador att det krävde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska?
	Våld 2	Har du (därutöver) under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för våld som ledde till synliga märken eller kroppsskada men som inte krävde besök hos läkare, tandläkare eller sjuksköterska?
	Våld 3	Har du (därutöver) under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för våld som inte ledde till synliga märken eller kroppsskada?
	Hot	Har du (därutöver) under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för hot eller hotelser om våld som var så allvarliga att du blev rädd?
FHI	Våld	Har du under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för fysiskt våld?
	Hot	Har du under de senaste tolv månaderna blivit utsatt för hot eller hotelser om våld så att du blev rädd?
	Kränkning	Har du under de senaste tre månaderna blivit behandlad/bemött så att du känt dig kränkt?

Figur 1. Andel (procent) ungdomar som de senaste tolv månaderna utsatts för olika typer och grader av våld (UM-studien). Om någon varit utsatt för olika grader av våld registrerades endast det gravaste våldet för varje typ av våld.

medan de unga männen oftare uppgav att de utsatts för psykiskt eller fysiskt våld av en skolkamrat/kompis eller en okänd gärningsman (Tabell II). De unga kvinnorna uppgav i högre grad än de unga männen att de led av det som hänt; detta gällde alla typer och grader av våld utom den svåraste typen av sexuellt våld (Tabell III).

Andra omfångsundersökningar

Från Statistiska centralbyråns ULF-undersökningar rapporterades från 2007 att 17 procent av kvinnorna, 16–24 år, utsatts för något våld eller hot, medan 11 procent utsatts för något våld. Motsvarande siffror för unga män var 23 respektive 17 procent [4]. Från samma år redovisade Brottsförebyggande rådets NTU att 7 respektive 8 procent av unga kvinnor och män i samma åldersgrupp varit utsatta för hot det senaste året, medan andelen unga kvinnor och män som varit utsatta för trakasserier var 9 respektive 4 procent. Motsvarande siffror för misshandel var 5 respektive 12 procent, medan 3 procent av de unga kvinnorna och 0,5 procent av de unga männen

■ fakta 1

Frågor om våld i Ungdomsmottagnings- och skolstudien hämtade från The NorVold Abuse Questionnaire.

Psykiskt våld

- Lindrigt: Har du upplevt att någon flera gånger försökt trycka ned dig, förnedra eller förödmjuka dig eller kallat dig för saker som sårat dig?
- Medel: Har du upplevt att någon flera gånger under hot eller tvång försökt begränsa din kontakt med andra eller bestämma vad du får eller inte får göra?
- Svårt: Har du varit med om att leva i skräck på grund av att någon flera gånger under längre tid hotat att skada dig eller någon som står dig nära?

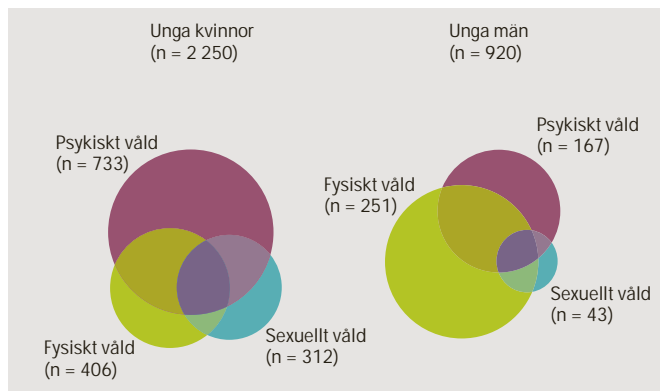
Fysiskt våld

- Lindrigt: Har du varit med om att någon slagit till dig eller givit dig en örfil eller hållit fast dig mot din vilja?
- Medel: Har du varit med om att någon slagit dig med knytnäven eller med något hårt föremål, eller sparkat dig eller knuffat dig våldsamt eller miss-handlat dig på annat sätt?

- Svårt: Har du varit med om att någon hotat dig till livet genom att t ex försöka kväva dig, visa vapen, ha en kniv till hands eller något liknande?

Sexuellt våld

- Lindrigt: Har någon mot din vilja rört vid din kropp på andra ställen än könsorganen på ett »sexuellt sätt« eller tvingat dig att beröra andra delar av hans eller hennes kropp på ett »sexuellt sätt«?
- Lindrigt: Har du på något sätt blivit sexuellt förnedrad, t ex genom att du mot din vilja tvingats se porrfilm eller liknande, eller visa upp din kropp naken eller tvingats se på när någon annan visat upp sin kropp naken?
- Medel: Har någon mot din vilja tagit på dina könsorgan, eller använt din kropp för att tillfredställa sig själv sexuellt eller tvingat dig att ta på någon annans könsorgan?
- Svårt: Har någon mot din vilja försökt föra in, eller fört in, penis eller något annat i din (slida), mun eller ändtarm?

Figur 2. Överlappande psykiskt, fysiskt och sexuellt våld de senaste tolv månaderna (UM-studien).

uppgav att de varit utsatta för sexualbrott [5]. Från Folkhälsoinstitutets folkhälsoundersökningar finns ingen officiell statistik specificerad för ungdomar, förutom i 2007 års folkhälso- rapport, där man rapporterar att 37 procent av unga kvinnor och 28 procent av unga män, 16–24 år, upplevt någon kränkning de senaste tre månaderna [3].

I de två svenska studier om våld riktade till skolungdomar som vi har hittat har det huvudsakliga syftet varit att studera barns utsatthet för våld, och därför har man heller inte rapporterat ungdomars våldsutsatthet under senaste året [10, 11]. I en dansk nationell studie, riktad till ungdomar mellan 16 och 24 år, med utförliga och specifika frågor om fysiskt våld uppgav 28 procent av männen och 11 procent av kvinnorna att de utsatts för fysiskt våld under de senaste tolv månaderna [12].

Hedersrelaterat våld och »dating violence«

Det hedersrelaterade våldet har inte tagits upp i någon av tidigare rapporterade studier. En forskargrupp från Stockholms universitet har nyligen rapporterat en undersökning som vände sig till ungdomar i årskurs 9 i Stockholm [13]. Man visar att en högre andel av flickorna än av pojkarna lever under hedersrelaterade normer och begränsningar. Av flickorna svarade 23 procent att de inte fick ha ett förhållande med en jämnårig pojkvän och att deras föräldrar förväntar sig att de är oskulder då de gifter sig. Detsamma gällde för 7 procent av pojkarna, 7 procent av flickorna och 3 procent av pojkarna

hade också varit utsatta för kränkande behandling, hot eller våld i ett hedersrelaterat sammanhang. En del av det våld och förtryck som kommer fram i den här studien fångas sannolikt upp även i andra undersökningar med utförliga och konkreta frågor, även om dess ursprung i hedersrelaterade normer och kontroll inte kommer fram.

Från framför allt USA finns en hel del forskning där sk dating violence hos high school-elever undersökts. Med dating violence menas oftast fysiskt våld, ibland även sexuellt våld, i en nära relation [14-16]. Förekomsten av dating violence skiljer sig mycket mellan olika studier, med en årlig förekomst varierande mellan 5 och 18 procent [15-17]. Oftast rapporteras högre förekomst för unga kvinnor, men ibland uppges lika höga eller till och med högre siffror för unga män [14-16, 18-20].

Stora skillnader i svenska undersökningar

Andelen ungdomar som uppgav att de utsatts för någon form av våld under de senaste tolv månaderna var mycket hög i UM-studien. Vid en jämförelse med de andra svenska omfångsundersökningarna framkommer dels en klart högre förekomst av våld men också tydligare skillnader mellan könen i UM-studien. En högre andel unga kvinnor än män uppgav i UM-studien att de utsatts psykiskt våld och hot, vilket inte går att få fram i ULF-undersökningarna, eftersom utfallet för hot och fysiskt våld presenteras tillsammans. I NTU finns inte några märkbara könsskillnader i förekomsten av hot, men däremot uppgav en större andel unga kvinnor att de utsatts för trakasserier. I Folkhälsoenkäten uppgav en klart högre andel av de unga kvinnorna att de utsatts för kränkningar.

Vad gäller det fysiska våldet hade de unga männen i UM-studien mycket oftare utsatts för fysiskt våld än de unga kvinnorna. Samma tendens finns i NTU och i ULF-undersökningarna, men andelen unga män och kvinnor som uppgett att de utsatts för fysiskt våld är mycket högre i UM-studien. Även för det sexuella våldet finns en klar tendens både i UM-studien och i NTU att unga kvinnor varit mer utsatta än unga män, men även här har en betydligt större andel av både kvinnor och män i UM-studien uppgett att de utsatts för någon typ av sexuellt våld.

Förekomsten av våld i UM-studien stämmer däremot väl med den danska nationella studien, där också utförliga och precisa frågor använts [12]. Att jämföra siffrorna med de amerikanska studierna om dating violence är inte meningsfullt, eftersom man där har använt andra åldersgrupper och en

TABELL II. Andel (procent) unga kvinnor och män som rapporterat olika förövare av det våld de varit med om under de senaste tolv månaderna. Från UM-studien [7].

	Förövare rapporterat av unga kvinnor					Förövare rapporterat av unga män				
	Förälder	Partner	Expartner	Skolkamrat	Okänd	Förälder	Partner	Expartner	Skolkamrat	Okänd
Psykiskt våld										
Lindrigt	29***	19*	30***	56	31	12	10	13	51	44**
Medel	40	26	30	20	9,1	29	24	22	38***	25***
Svårt	27	9,3	25	17	27	17	2,4	14	14	55***
Fysiskt våld										
Lindrigt	27***	25***	25***	19	23	9,2	10	8	27*	65***
Medel	21***	18***	18***	26	32	0,6	1,1	2,3	22	76***
Svårt	9,5	13*	18**	14	46	3,6	1,8	1,8	13	67*
Sexuellt våld										
Lindrigt	1,3	11	14	33	48	0	4,3	26	44	35
Medel	1,8	16	20	26	38	11*	16	16	37	21
Svårt	0,7	13	28	31	29	50	0	0	50	75

*P<0,05, **P<0,01, ***P<0,001 för skillnaden mellan kvinnor och män.

TABELL III. Ungdomars skattningar av hur mycket de för närvarande lider av det våld de varit med om under de senaste tolv månaderna: VAS, median (kvartiler). Från UM-studien [7].

	Unga kvinnor	Unga män
Psykiskt våld		
Lindrigt	2,7 (1,1–5,8)***	1,3 (0,2–4,3)
Medel	3,4 (1,1–6,3)**	0,8 (0,2–4,6)
Svårt	6,3 (3,6–8,2)**	2,6 (0,6–6,6)
Fysiskt våld		
Lindrigt	1,6 (0,3–4,2)**	0,2 (0,2–0,7)
Medel	3,2 (0,7–7,2)**	0,3 (0,2–1,1)
Svårt	4,8 (1,5–8,6)**	0,7 (0,2–2,8)
Sexuellt våld		
Lindrigt	2,4 (0,8–5,0)**	0,9 (0,3–3,8)
Medel	5,1 (1,4–7,0)**	0,7 (2,2–2,7)
Svårt	4,8 (2,0–7,6)	5,0 (2,5–7,6)

*P<0,05, **P<0,01, ***P<0,001 för skillnaden mellan kvinnor och män.

mängd olika frågeformulär. Våldet är dessutom begränsat till endast partnervåld.

Varför så stora skillnader?

Det är väl känt att förekomsten av våld skiljer sig betydligt mellan olika länder och olika kulturer [21]. Men varför skiljer sig förekomsten av olika typer av våld så mycket mellan de olika svenska undersökningarna? En orsak kan vara att frågorna i de olika undersökningarna är mer eller mindre utförliga och konkreta och inte alltid anpassade till den yngre åldersgruppen. Frågorna om tex det sexuella våldet är i UM-studien mycket konkreta och precisa, och ungdomarna i de olika fokusgrupperna som vi använde före studien uttryckte att de var lätta att besvara – »man vet precis vad man ska svara på«. Frågorna om sexualbrott i NTU förefaller vara svårare att besvara för både ungdomar och vuxna (Tabell I).

Kan urvalet till UM-studien ha lett till högre förekomst av våld än i ett strikt populationsbaserat material? Mer än 200 000 ungdomar besöker årligen en av de drygt 200 ungdomsmottagningar som finns i Sverige, och en tredjedel av landets ungdomar kommer någon gång till en mottagning för ett enskilt besök. Preventivmedelsrådgivning och oro för genitala infektioner är de enskilt vanligaste besökorsakerna, och endast 10–20 procent av besökarna utgörs av pojkar [22]. Även om många ungdomar besöker en ungdomsmottagning är det sannolikt ett urval av ungdomar, framför allt bland pojkarna. Men förekomsten av våld under det senaste året skilde sig mycket lite eller inte alls mellan de ungdomar som besvarat enkäten på ungdomsmottagningen i Sundsvall och de som svarat på gymnasieskolorna i Sundsvall.

En annan möjlig orsak är att målsättningen för de olika studierna varierar och att det kan ge olika frågekonstruktioner. NTU uppger att deras uppdrag är att göra »ärligen återkommande brottsoffer- och trygghetsundersökningar« och att »vara ett komplement till uppgifterna i den officiella kriminalstatistiken om anmälda brott«, medan ULF-undersökningarna »mäter och följer utvecklingen av levnadsförhållandena i Sverige« [4]. Folkhälsoenkäten är »en landsomfattande undersökning om hälsa och livsvillkor i Sveriges befolkning«, medan syftet med vår UM-studie var att sätta fokus på ungdomars utsatthet för olika typer av våld och att undersöka sambandet mellan utsatthet och hälsa [4, 7]. Men oavsett målsättningen för undersökningen bör formuleringen av frågorna vara sådan att frågorna verkligen fångar upp det man vill

»Men oavsett målsättningen ... bör formuleringen av frågorna vara sådan att frågorna verkligen fångar upp det man vill mäta.«

mäta. Flera författare har tidigare pekat på vikten av utförliga, tydliga och konkreta frågor när man vill studera förekomsten av olika typer av våld [21, 23, 24].

Ytterligare en tänkbar orsak till de olika utfallen är i vilken kontext frågorna om våld förekommer. I UM-studien fick ungdomarna information om studien av personalen på mottagningen, och enkäten fylldes i på mottagningen. Ungdomarna i skolstudien fyllde i enkäten på skolan efter att ha informerats av personal från elevhälsan alternativt någon från forskargruppen. Ungdomarna försäkrades om total sekretess, och enkäterna var inte märkta på något sätt. I både ULF-undersökningen och merparten av NTU-undersökningarna användes under år 2007 telefonintervjuer. Deltagarna informeras om sekretesskydd av lämnade uppgifter. NTU diskuterar i sin tekniska rapport att det finns en tendens till att fler brott rapporteras i postenkäter och att det delvis kan bero på att man når grupper med en högre utsatthet [25]. En annan tolkning är att vissa frågor kan vara svårare att svara uppriktigt på vid en intervju än i en enkät [26].

Ungdomars psykiska hälsa har försämrats

Folkhälsoinstitutet har i flera år rapporterat att framför allt

unga kvinnors psykiska hälsa har försämrats. I Folkhälsorapporten 2009 påpekas att den psykiska ohälsan ökat sedan början av 1990-talet och är särskilt framträdande bland unga kvinnor och att ohälsan har ökat bland båda könen [3]. Man påpekar även att andelen ungdomar som vårdats i psykiatrisk slutenvård ökat och att utvecklingen av självrapporterade besvär och psykisk sjukdom i medicinsk mening följer varandra. Vidare skriver man att orsaken till den ökade psykiska ohälsan måste sökas i sådant som berör stora ungdomsgrupper, som ökad individualisering och arbetslöshet. Bremberg anser i sin utredning att den ökade arbetslösheten och individualiseringen är de mest sannolika orsakerna till den ökade psykiska ohälsan men nämner också upplevelser av våld och förtryck som möjliga orsaker [27].

Unga kvinnor mår sämre än unga män

Tidigare studier, framför allt på vuxna kvinnor, men även på unga män och kvinnor, har visat att den självrapporterade psykiska och fysiska hälsan är sämre hos dem som varit utsatta för våld än hos dem som inte varit det [1, 12, 14, 23, 28]. Där emot har endast någon enstaka studie redovisat hur de som varit utsatta för våld själva tycker att de mår [24, 29].

I UM-studien fick ungdomarna svara på hur mycket de tyckte att de för närvarande led av det våld de varit med om under det senaste året (Tabell III). De unga kvinnorna uppgav generellt att de led mer av alla typer av våld än de unga männen men också att de led mest av det psykiska våldet. Det finns sannolikt flera orsaker till att de unga kvinnorna uppgav att de led mer än männen; en orsak kan vara att de oftare än männen varit utsatta för våld av någon närstående person (Tabell II) och en annan att de unga kvinnorna något oftare än männen varit utsatta för flera olika typer av våld (Figur 2). Ännu en möjlig orsak är att våld kanske inte upplevs lika hotfullt av de unga männen, eftersom våld ofta normalt ingår i unga pojkars och mäns tillvaro [29]. Att de unga uppgav att de led mest av det psykiska våldet kan sannolikt delvis förklaras av att frågeformuleringen förutsatte ett upprepat psykiskt våld/förtryck.

Våld och psykisk ohälsa

UM-studien visar att stora grupper av ungdomar blir utsatta för olika typer av våld och att framför allt de unga kvinnorna uppgav att de mår dåligt av våldet. Enligt ULF-undersökningarna har utsattheten för våld och hot ökat bland ungdomar under 1990-talet, för att bromsa upp och minska något under början av 2000-talet [3]. Vid en jämförelse av data från UM-studien med undersökningar på vuxna män och kvinnor med samma enkät framkommer att förekomsten av våld någon gång i livet är mycket högre bland ungdomar än bland vuxna män och kvinnor, vilket också skulle kunna tala för att våldet mot unga har ökat [7, 9, 24]. Det är också möjligt att den negativa upplevelsen av våld och förtryck kan förändras eller till och med öka om acceptansen för våld och förtryck i samhället minskas [27]. Sammantaget är det rimligt att anta att våldet mot unga kvinnor och män kan vara en viktig faktor i ungdomars försämrade hälsa.

Slutsatserna i WHO:s stora studie »Multi-country study on women's health and domestic violence against women« från 2006 är att även om våld mot kvinnor är mycket vanligt talar de stora skillnaderna i förekomst av våld mellan olika länder och regioner för att våldet inte är oundvikligt och att våldet måste uppmärksammas och åtgärdas. Man påpekar också vikten av forskning kring vilka faktorer som kan påverka förekomsten av våld [21]. Studien gäller kvinnors utsatthet för våld i nära relationer, men sannolikt bör samma slutsatser kunna dras även för ungdomar.

Det finns fortfarande mycket att undersöka kring ungdomars utsatthet för våld. Vi tänker gå vidare och bli studera riskfaktorer, som alkohol- och drogbruk, etnicitet och utbildning, för olika typer av utsatthet för våld, och även samband mellan olika typer av utsatthet och rapporterad ohälsa.

■ *Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.*

Kommentera denna artikel på Lakartidningen.se

REFERENSER

- Krug EG, Mercy JA, Dahlberg LL, Zwi AB. The world report on violence and health. *Lancet*. 2002; 360(9339):1083-8.
- UNFPA. Gender equality. Giving special attention to girls and adolescents. 2009. <http://www.unfpa.org/gender/violence.htm>
- Socialstyrelsen. Folkhälsorapport 2009. <http://www.socialstyrelsen.se>
- SCB. Undersökningar om levnadsförhållanden (ULF). 2007. http://www.scb.se/Pages/Product___12199.aspx
- Brå. Nationella trygghetsundersökningen 2007. Om utsatthet, trygghet och förtroende. Rapport 2008:3. http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=93&module_instance=4
- Folkhälsoenkäten. Syfte och bakgrund till frågorna i nationella Folkhälsoenkäten. 2008. <http://www.fhi.se/sv/Statistik-uppfoljning/Nationella-folkhalsoenkaten/>
- Danielsson I, Blom H, Nilses C, Heimer G, Högberg U. Gendered patterns of high violence exposure among Swedish youth. *Acta Obstet Gynecol Scand*. 2009;88(5):528-35.
- Swahnberg IM, Wijma B. The NorVold Abuse Questionnaire (NorAQ): validation of new measures of emotional, physical, and sexual abuse, and abuse in the health care system among women. *Eur J Public Health*. 2003;13(4):361-6.
- Swahnberg K, Hearn J, Wijma B. Prevalence of perceived experiences of emotional, physical, sexual, and health care abuse in a Swedish male patient sample. *Violence Vict*. 2009;24(2):265-79.
- Sundaram V, Helweg-Larsen K, Laursen B, Bjerregaard P. Physical violence, self-rated health, and morbidity: is gender significant for victimisation? *J Epidemiol Community Health*. 2004;58(1):65-70.
- Schlytter A, Högdin S, Ghadimi M, Backlund Å, Rexvid D. Oskuld och heder. En undersökning av pojkar och flickor som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär. 2009. <http://www.stockholm.se/-/Nyheter/Familj--Omsorg/>
- Kartläggning-av-hedersrelaterat-vald/
- Ackard DM, Neumark-Sztainer D, Hannan P. Dating violence among a nationally representative sample of adolescent girls and boys: associations with behavioral and mental health. *J Gen Specif Med*. 2003;6(3):39-48.
- Molidor C, Tolman RM. Gender and contextual factors in adolescent dating violence. *Violence Against Women*. 1998;4(2):180-94.
- Magdol L, Moffitt TE, Caspi A, Newman DL, Fagan J, Silva PA. Gender differences in partner violence in a birth cohort of 21-year-olds: bridging the gap between clinical and epidemiological approaches. *J Consult Clin Psychol*. 1997;65(1):68-78.
- Garcia-Moreno C, Jansen HA, Ellsberg M, Heise L, Watts CH. Prevalence of intimate partner violence: findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *Lancet*. 2006;368(9543):1260-9.
- Lundgren E, Heimer G, Weststrand J, Kalliokoski A. Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jäm-
- ställda Sverige – en omfattningsundersökning. Umeå: Brottsoffermyndigheten. Uppsala: Uppsala universitet; 2001.
- Wijma B, Schei B, Swahnberg K, Hilden M, Offerdal K, Pikarinen U, et al. Emotional, physical, and sexual abuse in patients visiting gynaecology clinics: a Nordic cross-sectional study. *Lancet*. 2003;361(9375):2107-13.
- MacMillan HL, Wathen CN, Jamieson E, Boyle M, McNutt LA, Worster A, et al. Approaches to screening for intimate partner violence in health care settings: a randomized trial. *JAMA*. 2006;296(5):530-6.
- Danielsson I, Olofsson N, Gadin KG. Våldets följder – en fråga om folkhälsa. Starkt samband mellan våld/hot och ohälsa hos både kvinnor och män. *Lakartidningen*. 2005;102(12-13):938-40, 42.
- Bennett L, Fineran S. Sexual and severe physical violence among high school students. Power beliefs, gender, and relationship. *Am J Orthopsychiatry*. 1998;68(4):645-52.